

Diarienummer: 1-510/2013	Datum: 2013-09-01	Sida 1 av 8
Utfärdat av: Personalavdelningen		

Anvisning för riskbedömning vid förändring i verksamheten

Riskbedömning ska enligt Arbetsmiljöverkets föreskrift Systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 2001:1, 8§ genomföras när förändring i verksamheten *planeras* dvs innan förändringarna genomförts.

Anvisningen är ett stöd i arbetet med att identifiera risker, som kan behöva åtgärdas. Riskbedömningen ska dokumenteras skriftligt.

Begrepp

- Förändring i verksamheten:* Exempel på förändringar är ny grupp sammansättning, sammanslagning av enheter, byte av lokaler, ombyggnation, personalneddragning, nya arbetsmetoder, förändrat arbetsinnehåll, ensamarbete, våld- och hotfulla situationer. Det ska handla om förändringar som inte är en del av det dagliga, löpande arbetet. En förändring kan vara ”liten” för en organisation/grupp men stor för en enskild individ.
- Riskbedömning: (metod)* En bedömning av riskerna för att någon kan komma att drabbas av ohälsa eller olycksfall. Syftet är att avgöra om åtgärder behöver vidtas eller inte. Riskbedömning innefattar riskidentifiering och riskvärdering.
- Riskvärdering:* Värdering av hur sannolikt (hur troligt det är) för att ohälsan/olycksfallet ska inträffa och konsekvensen (påverkan) av detta.
- Riskkälla: (orsak)* Ursprunget (orsaken) till möjlig ohälsa eller möjligt olycksfall. Riskkällor kan vara t ex. för stor eller för liten arbetsmängd, våldsbenägna personer, oklara förväntningar på arbetsinsats, blöta eller skräpiga golv, buller, farliga ämnen, tunga lyft, olämpliga arbetsställningar, elektrisk risk, brandrisk.
- Riskidentifiering:* Inventering av faktorer/händelser som negativt kan påverka arbetsmiljön.
- Riskhantering:* Hantering av risker och möjliga skador som framkommit i bedömningen.

Genomförande

Arbetsgivaren är ansvarig för riskbedömningen. Vid större förändringar i verksamheten är prefekten ansvarig för riskbedömningen, annars är det gruppledaren eller motsvarande (enl. gällande delegationsordning).

Arbetsgivaren sätter samman en arbetsgrupp. Arbetsgruppen bör bestå av arbetsgivarrepresentant, skyddsombud och vid behov ytterligare en eller flera representanter från berörd arbetsplats/enhet/forskargrupp. Representanterna i arbetsgruppen ska ha kunskap och erfarenhet om organisationen och arbetsplatsen. Riskbedömningen kan med fördel genomföras i institutionens arbetsmiljögrupp/samverkansgrupp.

Arbetsplatsens storlek och förändringens omfattning kan innebära att ytterligare representanter såväl lokala som centrala (personalavdelningen eller miljö- och säkerhetsenheten på fastighetsavdelningen) kan behövas.

Representant från Previa kan delta som konsult i arbetsgruppen.

Riskbedömningen genomförs i 5 steg

- Steg 1: Precisera den planerade förändringen.
- Steg 2: Identifiera riskkällor
- Steg 3: Värdera risken
- Steg 4: Hantera risken: Föreslå och genomför åtgärder
- Steg 5: Följ upp att åtgärderna fått avsedd effekt

Riskbedömningen dokumenteras i mall för Riskbedömning och handlingsplan enl. bilaga (sist i dokumentet).

Steg 1: Precisera den planerade förändringen.

Exempel på frågeställningar:

Vad består förändringen av?

Vilken del av verksamheten berörs?

Vilka och hur många medarbetare/grupper är direkt respektive indirekt berörda?

Var, hur och när ska förändringen genomföras? Tidsplan (rimlig tidsaspekt). Hur kommuniceras förändringen (kommunikationsplan)?

Kommer verksamheten pågå med full effekt under förändringen?

Finns erfarenheter av tidigare genomförda förändringar?

Steg 2: Identifiera riskkällor

Inventeringen ska omfatta såväl fysisk som psykosocial arbetsmiljö och kan behöva göras både på grupp- och individnivå. Riskkällorna avser arbetsmiljöaspekter. Oavsett förändring kan såväl den fysiska som den psykosociala arbetsmiljön påverkas.

Exempel på faktorer, som kan påverkas

Arbetsuppgifter Arbetstid, schema Arbetsinnehåll Arbetsmängd Arbetstempo, tidspress (psykisk belastning) Ensidigt upprepat arbete, variation Ensamarbete Påverkansmöjlighet/inflytande Kontakt, gemenskap, samarbete, socialt stöd Utbildningsbehov (nya arbetsuppg) Information Trivsel Situationer som kan innebära våld och hot	Lokal/arbetsplats (utformning, ergonomi, anpassning) Ventilation Belysning Buller, vibrationer Tillgång till toalett, klädskåp etc Ändrad arbetsutrustning, maskiner Hantering av läkemedel, kemikalier, biologiskt material Behov av skyddsutrustning, t ex skyddsventilation Olycksfallsrisk Samspelet mellan människa, teknik och organisation
---	--

Exempel på diskussionsfrågor

<i>Krav</i> Kommer arbetskraven på medarbetarna att förändras? – arbetstakt? – motstridiga krav? – arbetsbelastning? <i>Kontroll</i> Kommer påverkan över det egna arbetet att förändras? (Vad som ska utföras, hur det skall utföras?) Blir arbetet mer eller mindre varierat? <i>Stöd och gemenskap</i> Medför förändringen något för gemenskapen i arbetsgruppen?	Medför förändringen något för relationen till närmaste chef? <i>Kompetens</i> Kan behov av kompetensutveckling behövas i samband med förändringen? <i>Förändringskultur</i> Information och delaktighet kring förändringen? <i>Laboratoriearbete</i> Finns det en säker laboratoriemiljö med avseende på t ex skyddsutrustning, förvaring (brandfarlig vara, riskkemikalier, mikroorganismer, engångsmaterial), avfallshantering, tillstånd, laboratorierutiner och utrymningsplan.
---	---

Steg 3: Värdera risken

Bedöm först hur sannolikt (hur troligt) det är för att ohälsan/olycksfallet ska inträffa och i nästa steg konsekvensen (påverkan) av detta.

Nedanstående poängskalor ska användas.

Poäng	Sannolikhet	Poäng	Konsekvens
1	Låg: Osannolikt. Händelsen har inte inträffat förut och bedöms inte inträffa inom överskådlig framtid.	1	Låg: Försumbar, obetydlig påverkan
2	Medel: Möjligt. Händelsen kan inträffa vid något tillfälle. Det finns flera kända fall av händelsen och den kan inträffa någon gång inom perioden 1-3 år.	2	Medel: Lindrig men begränsad påverkan
3	Hög: Sannolikt. Händelsen är allmänt känd för att inträffa och förväntas inträffa någon gång per år.	3	Hög: Svår, betydande
4	Mycket hög: Säker. Detta kommer att hända och händelsen kan inträffa när som helst.	4	Mycket hög: Mycket stora negativa effekter, mycket stor påverkan på hälsan alt dödsfall

Resultatet av riskvärderingen erhålls genom att *multiplitera poängen för sannolikheten med poängen för konsekvensen* (=riskvärde).

Riskvärderingen utgör ett underlag för beslut om prioritering och hantering.

En riskvärdering är inte något som kan göras med exakthet. Det är mer intressant vilken placering de olika riskerna har i förhållande till varandra än riskernas exakta riskvärde. Bedömningarna utgörs av skattningar utifrån kända och okända faktorer och är ofta subjektiva.

Utgångspunkten ska dock vara att risker ska reduceras så långt det är rimligt.

Det är viktigt att tänka på att risker med låg sannolikhet och mycket hög konsekvens inte enbart kan bedömas utifrån det framräknade riskvärdet då konsekvensen kan innebära förödande konsekvenser för hälsan. Risken kan behöva prioriteras trots att riskvärdet inte sammantaget blir så högt. Detsamma kan ibland gälla för risker med låg konsekvens men mycket hög sannolikhet.

Steg 4: Hantera risken: Föreslå och genomför åtgärder

Vid riskvärde sex eller över ska behovet av att vidta förebyggande åtgärder bedömas. D.v.s. ska risken accepteras, övervakas, begränsas eller elimineras. Att risken accepteras innebär att inga åtgärder vidtas. Att risken övervakas medför att risken följs/bevakas inom ramen för befintliga resurser. För att begränsa eller eliminera risken krävs nya och vanligen kraftfullare åtgärder.

Skriv ned åtgärdsförslag och ange när de skall vara genomförda samt vem som är ansvarig för åtgärden.

Åtgärdena genomförs.

Steg 5: Följ upp att åtgärder fått avsedd effekt

Kontrollera att genomförda åtgärder får den effekt som avses. Det kan göras på olika sätt, arbetsplatsundersökningar såsom skyddsronder och medarbetarenkäter kan vara ett sätt.

Vilka är erfarenheterna av förändringen?

Uppföljningen dokumenteras.

TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING

Arbetsmiljölagen

Systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 2001:1

Lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Arbetsmiljölagen (AML)

Övergripande krav

AML 3 kap 2 §. Arbetsgivaren skall vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. En utgångspunkt skall därvid vara att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall skall ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs.

3 kap 2a §. Arbetsgivaren skall systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö. Han skall utreda arbetsskador, fortlöpande undersöka riskerna i verksamheten och vidta de åtgärder som föranleds av detta. Åtgärder som inte kan vidtas omedelbart skall tidsplaneras.

Systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 2001:1

8 § Arbetsgivaren skall regelbundet undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för att någon kan komma att drabbas av ohälsa eller olycksfall i arbetet. När ändringar i verksamheten planeras, skall arbetsgivaren bedöma om ändringarna medför risker för ohälsa eller olycksfall som kan behöva åtgärdas.

Riskbedömningen skall dokumenteras skriftligt. I riskbedömningen skall anges vilka risker som finns och om de är allvarliga eller inte.

Lag om medbestämmande i arbetslivet (MBL)

11 § Innan arbetsgivare beslutar om viktigare förändring av sin verksamhet, skall han på eget initiativ förhandla med arbetstagarorganisation i förhållande till vilken han är bunden av kollektivavtal. Detsamma skall iakttagas innan arbetsgivare beslutar om viktigare förändring av arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör organisationen.

Riskbedömning och handlingsplan

Verksamhet som ska bedömas: _____

Ansvarig för riskbedömningen: _____

Nr	Riskkälla	Sannolikhet (1-4)	Konsekvens (1-4)	Riskvärde S*K	A Ö B E	Åtgärd	Klart, datum	Ansvarig
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								

Vid riskvärde 6 eller över ska behovet av att vidta förebyggande åtgärder bedömas.